

Švenčionių rajonas
Kaltanėnų pagrindinė mokykla

V I E N K I E M I A I

Medžiagą rinko Kaltanėnų
pagr.mokyklos kraštotoyrininkai

Vadovė V.Filipavičienė

1995 m.

Įvesti 09 05 11 Švenčionių
mokyklos vamzgodės sertifikatas

Ši užmarštij nuėjo Kaltanėnų apylinkės vienkiemiai
-Agatavos, Edvardavo ir kt. Žmonės net dar gyvendami šiame
savo vardu turėjusiamе vienkiemyje nemena jo pavadinimo.
Jaunieji kraštotyrininkai iš užmaršties prikélē jų pavadi-
nimus ir užrašė, kad ir ateina mčios kartos nors iš užrašų
žinotų jų prosenelių gyventų vietovių pavadinimus ir jų
istorijas.

T U R I N Y S

- 1. Agatavos vienkiemis
- 2. Justiniškio vienkiemis
 - a) kaimo padėtis ir gyventojai
 - b) vietovardžiai
- 3) Konstantinavo vienkiemis
 - a) padėtis
 - b) kaimo gyventojai
 - c) Voickaus tremtis
 - d) dirbamos žemės pavadinimai
- 4). Antanavo vienkiemis
- 5. Edvardavo vienkiemis

AGATAVOS

VIENKIEMIS

Užrašė Kaltanėnų pagr.
mokyklos kraštotojių išinkai

Agatavos vienkiemis yra į šiaurės vakarus nuo Kaltanėnų miestelio. Tai vieno šiandieninio ūkininko trobesiai. Čia gyvena Gubertas Rukšėnas su žmona. Šis Kaltanėnų vienkiemis turėjo Agatavo pavadinimą, tačiau sovietmečiu šis pavadinimas išnyko ir dabar vadinamas išnyko ir dabar vadinamas Beržijos kaimu. t.y. įgavo gretimo kaimo pavadinimą.

Agatavo vienkiemio pavadinimas kilęs iš žemės savininkės Agotos vardo. Ji buvo našlė, pirko žemę ir ištakėjo už lenko Klevinsko, kuris su šeima išvažiavo į Lenkiją, o namus paliko Sadkūnui.

Sadkūnaitė pardavė namus Rukšėnaitei, kuri turėjo du sūnus. Vienas jų ir šiandien gyvena.

Pasakojo: Gubertas Rukšėnas, gim. 1938 m. gyvena Beržijos kaime. Ilgą laiką dirba vairuotoju

Užrašė: Kaltanėnų pagr.mokyklos kraštotyrininkai 1996 m.

Vadovė mokytoja V. Filipavičienė

JUSTINIŠKIO VIENKIEMIS

Užraše Kaltanėnų pagr.
mokyk. kraštotyriininkai

Justiniškės yra į šiaurės vakarus nuo Kaltanėnų miestelio. Atstumas apie 1000 m. Pavadinimas kilęs nuo Justino, kuris kadaise čia gyveno. Justinas buvo bežemis, bet gana gražus vyras. Patiko dvarininko Kopciaus pusseiserei, o ši ir ištekėjo už jo. Kopcius jaunavedžiams dovanojo 8 ha žemės, o jie pasistatė sau nedidelius namelius. Turėjo vieną sūnų, kuris pokario metais žuvo.

1951 m. sudegė Kuklių kaimas. Buvo rudo. Dabar Justinave gyvena tik viena Justino žmona, jau senutė. Negeri žmonės skriaudė ją - pavo-gė girnas, vokdavo bulves, neturėdavo žiemos metu malkų. Tuomet ji pa-sikvietė iš Kuklių, dabar jau padegėlio Grigėno šeimą. Namus jiem ap-rašė, o šie už tai ją slaugė ligos metu, prižiūrėjo namus, ir šiandien čia gyvena.

Grigėnai mena savo tėvų pamokymus: sėti miežius tik tada, kai niekas nekūrena krosnies, kad dūmai nerūktų. Svogūnus sodina tik tai Stanislove ir kai tamsoka. Nereikia pamiršti, kad agurkus sėti tik penktadieniais, bulves sodinti tada, kai žemė šilta ir danguje kamuo-liniai debesys. Derliaus laukiant reikia žiūrėti į šermukšnius, jei daug žiedų - bus geros bulvės.

Justiniškės vietovardžiai

Eil. Nr.	Pavadinimas	Kas pavadinta	Kodėl taip vadinama	Kur yra	Pastabos
1.	Alksnynas	Pieva	Ji prie miš- kelio, kurio daugumą suda- ro alksniai	I vakarus nuo trobos	Žmonės sako: pririšau kar- vę prie alks- nyno
2.	Pušynėlis	Pieva	Pievelė prie pušynėlio	I pietus nuo trobe- sių	Žmonės sako: nupjoviau pievelę prie pušynėlio

Pasakojo: Emilia Valčackaitė 1917

Edvardas Grigėnas, gim. 1931 m.

Bronė Grigėnienė, gim. 1931 m.

Edvardas Grigėnas gyvena Beržijos kaime. Daug metų dirbo buvusiame Černiachovskio vardo kolūkyje. Dabar pensininkas ,sėkmingai ūkininkauja savo ūkelyje.

Emilia Valčackaitė gyvena Kaljanėnuose. Dirbo buvusiaame kolūkyje. Bronė Grigėnienė gyvena Beržijos kaime. Ilgą laiką dirbo melžėja.

Užrašė Kaltanėnų pagr.mokyklos kraštotyrininkai I996 m., vadovė
mokytoja V.Filipavičienė

KONSTANTINAVO VIENKIEMIS

Užrašė Kaltanėnų pagr.
mokyklos kraštotojai.

Nuo Kaltanėnų miestelio į šiaurę yra Konstatinavo vienkiemis.

Jame gyvena Voickus Kazys, gimęs 1914 m. ir Voickienė Stefa, išauginė du vaikus: sūnų Stasį ir dukrą Onutę, kurie savo namuose negyvena, šaknis įleido Vilniuje. Gražus Voickų vienkiemis. Aplink namą auga gana senas sodas, gale jo du kūdrai, kurioje pavasario metu varlės savo giesmes traukia. Šią sodybą Voickienė Stefanija paveldėjo iš savo tėvo Konstanto Nalivaikos. Pagal tėvo vardą ir pats vienkiemis gavo pavadinimą Konstantinavas. Kai sovietai užėmė Lietuvą ir prasidėjo kolektyvizacija, išnyko ir šio vienkiemio pavadinimas. Dabar niekas jau nebevadina Konstantinavu, o tiesiog Kaltanėnų vienkiemiu.

Konstantas Nalivaika gyveno ir dirbo Mardvynovo dvare. Ten jis susitiko Julę, su kuria sukūrė šeimą. Dirbdamas pas dvarininką susitaupė pinigų ir iš pačio pono nusipirko 20 ha žemės. Dalis pinigų buvo paskolinta iš banko, o tuomet labai sunkiai dirbo, kad atiduotų skolas. Konstantas ir Julė, dar dirbdami dvare susilaukė dukros, kuri ir šiandien tebegyvena. Mardvynovas buvės išlaidus dvarininkas. Dalij dvaro pragėrė, dalį kortomis pralošė, o kitą dalį pardavė ir pagaliau ji pati sovietmečiu išvežė į Sibirą.

Voickus susitiko savo žmoną 1957 m. Apsivedė ir sutardami koja kojon lipo gyvenimo laiptais, kartu džiaugdamiesi ir kartu pergyvendami dėl nesėkmės. Palyginus ramus jų buvo gyvenimas, bet užtai su kauju skriaudų patyrė senasis Voickus. Jis veltui atbuvo sovietų taigoje netoli Voikutės. O vargo visai be reikalo, be jokio nusikaltimo žmogus. Voickus pasakoja, kad tuomet jis gyveno Gaveikėnuose. Dirbo žveju. Gaudė žuvis ir jas pristatydavo į Ignalinos žuvų supirkimo trestą. Tuo metu jo kaimo vaikinai priešinosi tarybų valdžiai ir slapstėsi miške. Kadangi Kazys plaukiojo su valtimi, tai jo ir paprašydavo pristatyti maisto. Taip jis ir darė. Nueidavo pas besislapstančio draugo tėvus, pasisimdavo maisto ir ryte, valtimi ramiai priplaukdavo į susartą vietą ir atiduodavo lauknešelių. Tiap éjo dienos iki to nelemti vakaro, kada buvo apsuotas miškas ir sugautas vienas iš besislapstančių, kuris ir išdavė savo maitintoją. Tuomet apsupo namus ir suémė Voickų. Tai buvo 1948 m. Teisme Voickus pasirašė už visus nusikaltimus, kuriuos jam priskyrė. Už tai gavo 10 metų laisvés atémimo. Po ilgos kelionės atsidūrė netoli Voikutės. Sužku buvo. Dirbo akmens anglies kasyklose, trūko oro. Pasibaigus darbui, gaudavo pavalgyti. Patalpoje buvo keli stalai. Prie kurio stalo sėsti buvo sprendžiama pagal darbą. Geresni buvo 5 - 6 -as stalai. Prie jų sédintiems buvo duodamas geresnis maistas: kiekvienas gaudavo sriubos, 3 gr. duonos ir dar dažniausiai žuvies. Prie pirmo ir antro stalo sédintiems buvo duodama dažnai sugedusi žuvis. Jei žmogus dirbo gerai, tuéjo sveikatos, tai gaudavo geresnį maistą.

Jei silpnas, negali įvykdyti užduočių, tai maistas blosesnis. Jei kas nusikalsdavo tai tekdavo pats blogiausias I -asis stalas. Atsėdėjusio 10 metų buvo peržiūrėta Voickaus byla ir nustatyta, kad jis buvo ne-kaltas. Grįžtančio į Lietuvą jo irgi niekas nelaukė. Čia negalėjo pri-siregistrnuoti. Po ilgų vargo kelių vis dėl to liko Lietuvoje, gavo dar-bo, iš tremties sulaukė motinos ir dviejų brolių.

1957 m. apsivedė. Į kolūkį nestojo, žemę atėmė. Tuomet išėjo dirbtį geležinkeliečiu. Ten pagelžkelėje gavo ~~xxxx~~ žemės, ja dirbo. Bul-ves sodino pagal tévo papročius, kai žemė jau visai šilta. Jei pučia žiemys, tai ne tik bulvių nesodino, bet ir mėšlo neveža. Bulvės deriaus-iai dera pilnatyje. Kol ievos nežydi, negalima sodinti agurkų. Vasaras spėdavo iš medžių susprogimo. Jei pimi susprogsta alksniukai, o po to beržiukai, tai bus lietinga vasara. Jei beržiukai anksčiau už alksniukus, tai vasara sausesnė. Dar spėdavo iš skruzdėlynų. Jei pievoje skruzdėlynai aukšti, tai vasara lietinga. Jei gervės skrenda anksti ir žemai, tai greit bus žiema.

Voickaus dirbama žemė turėjo savo pavadinimus:

Eil. Nr.	Pavadinimas	Kur yra žemė	Kodėl taip pavadinta
1.	Prie akmenio	Tai žemės lopinė- lis į rytus nuo Voickaus sodybos	Ten buvo labai dide- lis akmuo, niekas jo negalėjo pajudinti. Vokiečiai ji susprog- dino ir, sako, vežė Ber- lyno sienos statybai
2.	Prie Valčacko rubežiaus	Tai vietovė į šiau- rę nuo Voickaus	Buvo apie 100 metrų nuo Valčacko žemės
3.	Prie Kulielavi- čiaus	50 m į vakarus nuo Voickaus sodybos	Nes buvo prie Kulielavi- čiaus žemės
4.	Prie Agatavo	Į šiauries vakarus nuo Voickaus	Buvo netoli Agatavo vienkiemio

Pasakojo: Kazys Voickus, gimęs 1914 m.
Stefana Voickienė, gimusi 1924 m.
Emilia Valmaskaitė, 1917 m.

Užrašė Kaltanėnų pagrindinės mokyklos kraštotorininkai 1996m.
Vadovė mokytoja V. Filipavičienė

Kazys Voickus gyvena Kaltanėnuose, pensininkas. Buvo 10 metų tremtyje.

Stefa Voickienė gyvena Kaltanėnuose, gimė Mardvynovo dvare. Gyveno su tėvais, nusipirko žemės ir šeimininkavo ūkelyje.

Emilia Valčackaitė gyvena Kaltanėnuose. Prieš tai ilgą laiką buvo įsikūrusi Beržijoje, dirbo buvusiame kolūkyje.

ANTFINAVO

UENKIEMIS

Užrašė Kaltanėnų
pagr. m-los kraštotoyrininkai

- 10

Antanavo vienkiemis yra į šiaurės rytus nuo Kaltanėnų miestelio. Atstumas 500 metrų. Vienkiemį sudaro du gyvenamieji namai su įvairiais trobesiais. Jį iš tryjų pusų supa miškai, tik pietinėje dalyje matosi laukas. Arti gyventojų nėra. Arčiausiai Kaltanėnų miestelis. Pagrindinė susisiekimo priemonė buvo dviratis arba Žeimenio ežeras, kuris telkšo už miško. Gyventojams gamta nepagailėjo aplinkos grožio ir ramybės. Šioje tyloje gyveno Lukoševičiaus Jono šeima. Turėjo daug vaikų. Visi išaugo ir pasklido po pasauli. Kas išvažiavo į Latviją duonos kasniui užsidirbtį, kas Lietuvoje parsisamdė pas stambesnį ūkininką. Vyresnieji vaikai éjo mergauti, bernauti, o mažesnieji ir pieménlio dalia pasitenkino.

Kai sūnus Kazys vedé, pasistatė gretimai sau gyvenamą namą. Taip ir liko du namai su ūkiniais pastatais. Žemės turėjo 16 ha, ją pirkо iš pono Mardvynovo, kuris buvęs laidokas (netapus, švaistūnas žmogus).

Vienkiemis Antanovu vadinosi prie lenkų. Vokiečių laikais pavadinimas buvo sulietuvintas į Antaniškį. Gyventojų tarpe jis vadinas ir Antanovas, ir Antaniškės vienkiemiu.

Lukoševičiams teko patirti daug baimés. Vokiečių laikais vokiečiai saugodavo geležinkelį Vilnius – Turmantas dieną ir naktį. Į pamainą vokiečiai atvažiuodavo dviračiais iš Švenčionelių Pakretuonės keliu prie geležinkelio. Vieną naktį atėjo banditai pas Lukoševičių ir laukė važiuojančių, į sargybą vokiečių ir buvo pasiruošę juos sušaudyti. Lukoševičiams buvo draudžiama išeiti iš namų. Laimei vokiečiai į pamainą važiavo ne tuo keliu ir viskas baigėsi laimingai.

Vietovardžiaiš Ši vietovė neturtinga. Žmonių atmintyje išlikusi Kurtinėlių pelkė, kuti turtinga ~~vakarėlių~~ spanguolėmis.

Janina Čibirienė, gimusi 1933 m. pasakoja, kad jos dédé Lukoševičius jai pasakojo, kad einant per Kizikų pelkę, jam kažkas užšoko labai sunkus ant pečių ir ji labai spaudė žemyn, bet persižegnojus viskas pradingo.

Šiandien šiame vienkiemyje nutilo šurmuly, įsiviešpatavo amžina tyla, tik likę pastatai primena, kad čia kažkada gyveno žmonės.

Eil. Nr.	Pavadinimas	Kur yra	Kodėl taip pavadinta
I.	Kurtinėlio pelkė	Į pietus nuo Antaniškio	Pelkė įdubime ir šaukiant nieko nesigirdi

Pasakojo Janina Čibirienė, gim. 1933 m., buvusi bibliotekininkė
Užrašė Kaltanėnų mokyklos kraštotorininkai 1996 m.

Edavrdamas buvo 3 -iame kilometre nuo Kaltanėnų miestelio į šiaurės vakarus,prie pagrindinio kelio Kaltanėnai - Molėtai.Prie Edvardavo keliais daro posūkį prie pat geležinkelio ir čia,dešinėje pusėje buvo Edvardavo gyvenvietė.Jame gyveno ūkininkas Sklenskus,turojo 20 ha žemės.Dabar šioje vietoje auga kultūrinės pievos,iškastas melioracijos griovys.

Užrašė Kalbianėnų pagr.m-klos
kraštotoyrinkai I996 m.

Vadovė moytoja V.Filipavičienė

JUZAFAVO VIENKIEMIS

Šiame vienkiemyje gyveno lenkas Šklenckas.Jis turėjo dvarelį.Tą dvarelį išnaikino rusai.Dvarelis stovėjo prie geležinkelio,kur ējo kelias iš Švenčionelių į Labanorą.Dvaro savininkas turėjo daugiau nei 70 ha žemės.Žemę dirbo tarnai.Bet ponas buvo sąžiningas,žmonių neskriniaudė.

Vieną kartą atėjo nepažistami žmonės į dvarelį.Jie paprašė,kad ponas pasaugotų namuose dėžę su obuoliais.Bijojo,kad nesušaltų.Jis sutikė,dėžę padėjo kambaryste.Paskui į namus suleido šunis.Šie pribėgę prie kambaryste esančios dėžės labai lojo ir drąskėsi.Žmonėms pasidarė įdomu.Jie dėžę atidarė,o joje rado ne obuolius,o ruski.Šis buvo su peiliu.Išklausinėjus,paaiškėjo,kad šis jaunas kareivis turėjo užduotį.Jis turėjo visus esančius namuose papjauti ir kieme uždegti kūli šiaudų.Tai būtų ženklas kitiems kareiviams.pulti.

Tada šeimininkas į pagalbą pasiprašė kaimynus su ginklais.Sukūrė laužą ir išsislapstė.Iš miško pradėjo važiuoti kareiviai.Juos pavyko sušaudyti.O tą ruski paskandino pririšę akmenį prie kaklo Šklencko ežere.

Pasakojo Emilia Valčackaitė,gim.1917 m.

Užraše Kaltanėnų pagr.m-klos kraštotoyrininkai
I998 m.

I996/97 m.m.kraštotoyros būrelio narių, rinkusių
šiam darbeliui medžiaga

S A R A Š A S

1.Lapėnaitė Julija	6 kl.
2.Lisauskaitė Lina	6 kl.
3.Rukšénaitė Raimonda	6 kl.
4.Lamauskaitė Jolita	6 kl.
5.Baranauskas Dainius	6 kl.
6.Pelėda Tomas	6 kl.
7.Seirikas Andrius	6 kl.

Vadovė

V.Filipavičienė